

часних приладів, — похідне від проведення рейтингової оцінки.

Винятково важливим напрямом діяльності Комісії є також підготовка пропозицій з реалізації статусу Академії як вищої державної наукової організації, вдосконалення нормативно-правових засад наукової діяльності, поліпшення сприйняття науки суспільством. До речі, концепцією модернізації Російської академії наук серед найголовніших передбачено заходи щодо підвищення статусу РАН, її місця та ролі у суспільному житті і розвитку держави.

Загалом у полі зору нашої Комісії, її секцій та робочих груп перебуває дуже широке коло проблем. Робота Комісії поєднана з широким обговоренням відповідних пи-

тань науковими колективами та вченими радами інститутів. І таке обговорення вже відбувається. Висновки та пропозиції Комісії надаватимуться науковій громадськості. Водночас уся ця робота не має перетворитися на «швидкоплинну кампанію», а привести до обґрунтованих рішень й ефективних результатів.

На завершення доповіді дозвольте висловити впевненість у тому, що Національна академія наук, її установи і творчі колективи й надалі докладатимуть усіх зусиль для подальшого розвитку науки в Україні, наукового забезпечення технологічного, соціально-економічного і культурного оновлення нашої держави.

ВИСТУПИ УЧАСНИКІВ ЗБОРІВ

**Б.І. ОЛІЙНИК,
академік НАН України,
народний депутат України**

Сувора інтродукція прозвучала у Посланні нашого Президента до Зібрання. Згодьмося, що високодостойний Віктор Андрійович має вагомий резони на цю строгість. І головний із них у заклик до присутнього, але зваженого удосконалення механізму нашої інституції на рівні вимог часу. При цьому не втрачаючи координацію рухів і уникаючи заангажованості та адресної апологетики. Та все ж визнаємо: в Україні історично склалося так, що саме Національна академія була і залишається акумулятором збереження і мотором розвою наукової потуги держави. І як не крути, тільки ця інституція впромізі була зосередити та зорганізувати станові напрями фундаментальної

науки, підтримуючи потенціал на гідному у країні рівні, котрий, на щастя, не так вже й рідко дорівнював світовому. Щоправда, добра половина надбаного за радянські часи інтелектуального змагу успішно піднімає на світовий рівень науку в інших державах світу, але то вже окрема розмова. Хоча було б не зайве оприлюднити імена світочів української мислі, починаючи від Юрія Дрогоби́ча і до днів нинішніх, котрі з різних причин своїм генієм уславили чимало держав світу, неспростовно засвідчивши незглибимий і невичерпний таланти народу, котрий на рівних може духовно змагатися із найстародавнішими націями. Не кажу вже про нині сущих, знаних в Україні і в світі вчених, які,

до відома влади, не дарма їдять хліб в Академії, що і підтвердив у своїй доповіді Борис Євгенович Патон. І сьогодні в цій залі стільки визнаних учених, які, знову ж таки до уваги влади, склали б честь найповажнішим державам світу.

Зрозуміло, інституція має йти в ногу з життям, самовдосконалюючись і реформуючись. А проблем, справді, набереться чимало. Як на одній з них, скажімо, слушно наголошує доктор біології Олександр Демченко, вказуючи на досить слабе інформаційне забезпечення наукової праці, зокрема у використанні електронних систем пошуку. Чи впроможі сьогодні, коли в світі виходить десятки тисяч наукових журналів, працюючи по-старому, хоча б перегорнути цю масу видань? І таких резонних зауваг та конструктивних пропозицій щодо вдосконалення роботи Академії переважна більшість. До честі керівництва, а за сім і Бориса Євгеновича, вони без істерики сприймають досить дошкульну критику і вельми радикальні вимоги стосовно реформування. Водночас навіть затятіші опоненти остерігають одне одного від покvapливості в реорганізаціях і перебудовах.

Мене ще в початковій школі відучили від всезнайства і схильності до повчань. Згодом вже й сам, вислуховуючи деяких самоназваних учителів нації, дотямив, що чим менше чоловік знає, тим йому легше вчити. Отож, здогадуючись об тім, що всі ми любимо вчитись, але не любимо, коли нас вчать, я наважуся висловити просто кілька особистих спостережень, віддаючи собі свід, що в цій високоповажній аудиторії я лише учень. Напередодні наших Зборів громадськість активно обговорювала академічну тему. Є різні точки зору, і це зрозуміло і природньо. Дехто радить зосередити наукові розробки в університетах, посилаючись на досвід американців. Пробачте, але ж Америка — це передусім Резервний банк, котрий друкує доларя, коли йому заманеться, це й Міжна-

родний валютний фонд і Банк розвитку. Маючи необмежену масу «зелених», Штати просто скуповують учених з усього світу. На преглибоку тугу, в нас таких статків, котрі б утримували на грантах наукові осередки вищих навчальних закладів, поки не вистачає. І коли свій куций бюджет розпорощимо по окремих осередках, то самі розумієте, що з того вийде. Але це моя особиста точка зору. Можливо, має резон саме ця громада. І, можливо, згодом, як розбагатіємо. Тому досить поважна громада відстоює нинішню модель за умови, звичайно, її осучаснення. Але й ці навіть полярні точки зору все ж не виходять за межі цивілізованої дискусії.

Однаке, шановні колеги, зустрічаємося із просто таки брутальними випадками, які не лише засвідчують блискучу відсутність у чоловіка елементарної внутрішньої культури, а й, м'яко кажучи, присутність комплексу невмотивованої агресивності. Таких треба, шановні колеги, рішуче приводити до тями. Я сприймаю в полеміці найгостріший укол, навіть із присмаком особистої неприязні. Люди не янголи. Ми по-християнськи схильні прощати далеко й серйозніші гріхи. Але, як на мене, є межа і в прощенні, переступивши яку стаєш прибічником злочинця. Чого гріха таїти, не всім до шмиги і незалежність, і соборність. І вони нечутно підточують опори, які тримають нашу самодостатність. Однією з таких підвалин є Національна академія, котра не просто вища наукова установа, а й один із авторитетних показників індексів державності нації, і цей її чин не заперечувався і в часи нині побивані як тоталітарні. Лукаво зміщуючи поняття, певні особи трактують Академію як органічну складову того ж таки тоталітаризму, котрого якраз і треба негайно позбутися разом із Академією. Причому подібне чиниться на різних напрямках тихо, але послідовно, підгризаючи корінець системи. Спочатку нас загітували чи примусили як спадок тоталітаризму викреслити в паспорті

познаку національної приналежності. Потім, скажімо, саботували відзначення 190-ліття Т.Г. Шевченка. Бо, бачте, в тоталітарній системі ним спекулювали. І водночас дається зелене світло патологічним типам, котрі поіменно і безкарно огиджують наших класиків. Тепер поки що, щоправда, напівшепотом, наворачтають на

ліквідацію Академії. Уриваю цей похмурий ряд, оскільки певний, що зі своїм досвідом і мудрістю ви і без мене вже давно розібралися і хто є хто, і що й до чого. Отже, я за реформу, але не за руйнацію. Бо й справді, де ви бачили, щоб господар спочатку розвалив стару хату, аби жити в землянці чи погребі, доки збудує нову.

**І. М. НЕКЛЮДОВ,
академік НАН України,
академік-секретар Відділення ядерної фізики
та енергетики**

На тлі критичного стану у традиційній енергетиці через дефіцит органічного палива, фізичне і моральне старіння обладнання теплових електростанцій, через їх шкідливий вплив на довкілля, ядерна енергетика працює досить стабільно і за умов дотримання всіх заходів безпеки є екологічно чистим джерелом енергії.

В Україні атомна енергетика стала одним із головних енерговиробляючих джерел і важливим чинником енергетичної незалежності і безпеки держави.

Торік на 15 діючих енергоблоках України вироблено 87 млрд квт/год електроенергії, що становить близько 50 % від загального виробництва електроенергії в країні.

Завдяки оптимізації та поліпшенню якості палива, впровадженню сучасних методів діагностики стану обладнання й удосконаленню ремонту впродовж останніх років вдалося істотно підвищити коефіцієнт використання встановленої потужності АЕС з 68 % у 2000 р. до понад 80 % у 2004-му.

З введенням нових двох блоків-мільйонників Україна посіла третє місце в Європі за виробництвом електроенергії на АЕС.

Попри всі ці позитиви, нині ситуація з атомною енергетикою у нас є досить непростюю.

По-перше, в країні нагромадилася величезна кількість радіоактивних відходів (РАВ). Звісно, найбільшим (понад 90 %) джерелом РАВ є зруйнований 4-й блок ЧАЕС і його оточення. Тепер обговорюється робочий проект нової захисної оболонки для об'єкта «Укриття» 4-го блоку Чорнобильської АЕС, проектний термін якого добігає кінця. На спільних засіданнях експертів нашої Академії та Мінпаливенерго під головуванням академіка НАН України В.Г.Бар'яхтара неодноразово обговорювався ескізний проект нового «Укриття-2» у вигляді купола-арки, що за принципом мотрійки має накрити існуючий саркофаг. З огляду на величезні розміри цієї унікальної споруди, особливу увагу звернено на необхідність ретельного опрацювання питань міцності і радіаційної безпеки, вибору матеріалів для конструктивних елементів арки, соціальних гарантій будівельників, можливості створення умов для проведення робіт з паливовмісними матеріалами всередині нового «Укриття».

По-друге, наближаються терміни вироблення проектного ресурсу експлуатації більшості реакторних блоків українських АЕС, отже, виникає необхідність зняття їх із експлуатації. Світовий досвід свідчить про